

УДК 94(477)«15»

Назарій Левус

*магістр історії, аспірант кафедри Класичних, візантійських і середньовічних студій
Українського Католицького Університету
nazarekuslev@gmail.com*

ХАРЧУВАННЯ КОМІСІЇ ГРАНИЦЬ У ЛЬВОВІ (1578, 1579, 1581) НА ПРИКЛАДІ ДЖЕРЕЛА – ТРЬОХ ФРАГМЕНТІВ ІЗ КНИГ ВИДАТКІВ МІСЬКОЇ КАСИ. ПЕРЕКЛАД. КОМЕНТАРІ

В другій половині XVI ст. у Львові відбувалися засідання Комісії Границь. Комісія мала на меті вирішувати спірні питання пов'язані із землею і встановленням її меж. Під час її провадження міські делегати і комісари часто зупинялися для перепочинку і спільних обідів. М'ясо, риба, хліб, різноманітні приправи і вино товаришували учасникам Комісії Границь під час спільних учт чи то в Ратуші міста чи то поза його межами. Цю та іншу інформацію яскраво ілюструє таке джерело, як книга щотижневих видатків міської каси за 1572–1582 рр.. Дане джерело має безмежний інформаційний потенціал. У книгах видатків міської каси можна знайти інформацію про діяльність органів міського управління (ради та лави міста Львова); виконання функцій міськими урядовцями (такими, наприклад, як кат); поточні справи, які точилися у місті тощо. По суті дане джерело було скороченою хронікою повсякденних подій, які відбувалися у Львові. Адже записи в книзі видатків велися щотижня. Окрім усього ці джерела містять інформацію про їжу. Зокрема про те, що споживали комісари і міські урядники під час засідання Комісії Границь. В даній публікації наведено три фрагменти джерела засідання Комісії Границь за 1578, 1579, 1581 роки.

Комісія 1578 року відбувалася в перед святом Народження Іона Хрестителя (24 червня) і тривала з 20 по 23 червня 1578 року. Джерело не повідомляє конкретних деталей суперечки, але можна припустити, що суперечка щодо ґрунтів виникла між чернечим орденом львівських домініканців і мешканцями Брюховичів. Під час спільних обідів і вечерь в приміській корчмі в Брюховичах протягом чотирьох днів комісари випили три бочки пива, 22 гарнці (85 л) угорського вина, споживали телятину; рибу та оселедці (які скоріш за все їли в п'ятницю 22 червня); хліб та інші страви, які готував для них кухар.

Ключові слова: харчування, Львів, публікація джерела, 16 століття.

Комісія 1579 року вирішувала спірні питання між містом і львівським підстолеєм Йоакимом Семпом. Під час її засідання в другу неділю Великого посту 1579 року був присутній львівський каштелян Станіслав Гербурт і львівський староста Миколай Гербурт. Кожному із них для привітання було подаровано по 8 гарнців мальвазії. Для харчування делегатів було куплено різноманітної риби, хліба, прянощів, овочів, приправ та 27 ½ гарнців мальвазії. Цікавим є те, що комісари не споживали м'яса під чач Комісії Границь через те, що вона відбувалася в період Великого посту.

Комісія Границь в жовті 1581 року теж була пов'язана з вирішенням суперечки між Йоакимом Семпом і громадою міста Львова. Засідання Комісії супроводжувалися пишними частуваннями. Зокрема до меж, які об'їжджали було куплено 2 бочки пива, дві чверті м'яса, 5 курей, хліб, різноманітне коріння. У вівторок 13 жовтня 1581 року усіх комісарів і гостей в тому числі львівського старосту Миколая Гербурта та подільського воєводу Миколая Мелецького з усіма їх слугами приймали в Сихівській Корчмі. Для учти було куплено 2 телят, чотири чверті м'яса, 2 бочки пива, житній та білий хліб, овочі, лимони, родзинки, цукор, 4 таблиці повидла, 35 ½ гарнців вина і 6 гарнців але канту.

За твердженням американського психолога Абрагама Маслоу, людина, як істота, не може існувати без таких базових потреб, як дихання, вода, сон та їжа. Їжа – це не тільки калорії, енергія чи просто річ, яка потрібна для існування, вона також виконує функцію задоволення: естетичного, морального, смакового тощо. У різні епохи людської історії щоденний раціон був різний і залежав від багатьох факторів: пори року, соціального становища споживача, розташування місця проживання, торговельних шляхів і т. д.

Питання їжі й того, що споживали в минулому, завжди цікавитиме істориків. Частково відповідь на різноманітні питання, пов'язані з харчуванням, можуть дати наявні тогочасні писемні джерела. Одним із таких джерел є Книга реєстрів тижневих видатків міської каси Львова за 1572–1582 рр. Інформаційний потенціал цього джерела практично безмежний. У ньому міститься чимало інформації, яку можна віднести до різноманітних аспектів діяльності міста: функціонування органів міської влади (оплата поїздок міських делегацій на сейм, королівський трибунал до Любліна, різноманітних урядників Руського і Подільського воєводств і т.д.); забезпечення міста різноманітними будівельними матеріалами через природні катаклізми, напади татар і нечасті пожежі; видатки на різноманітні побутові потреби (чищення ринку і вулиць від болота, прокладання труб для водогону рурмістром, оплата праці різноманітним робітникам за виконану роботу, купівля заліза, дерева, каменю тощо). Окрім усього іншого в книзі видатків також є дані, які мають стосунок до їжі й того, що споживали міщани ранньомодерного Львова.

Кілька з таких згадок можна знайти в описі роботи Комісії границь, яка збиралася у Львові в 1578, 1579 та 1581 роках для вирішення спірних моментів, пов'язаних з міськими межами і границями, які межували із власністю чернечих орденів (у даному разі домініканців чи францисканців) або шляхти.

Досить часто під час засідань Комісії границь спільні делегації (міста, шляхти і конфліктуючої сторони) робили перерви на обіди й вечері, де влаштовували пишні учти для привітання гостей. Саме під час таких обідів і трапез могли прийматися важливі рішення щодо суперечок меж і кордонів міста.

Короткі відомості в книзі видатків міської каси про спільні учти Комісії границь 1578, 1579, 1581 років дають нам змогу поглянути на те, що пили і споживали не прості міщани, а еліта як міста Львова, так і Речі Посполитої. Під час спільних вечер комісари їли багато м'яса й риби. Для страв використовували молоду телятину, яка була ніжнішою за інші види м'яса. Її приправляли різноманітними спеціями – розмарином, шафраном, перцем, сіллю, оцтом та різним корінням. Також для обіду в 1581 році було куплено п'ять курей. Серед риби згадані оселедці, хоча відомо, що львівські райці часто обдаровували своїх гостей львівськими щуками й коропами. Наприклад, у 1582 році під час приїзду до Львова коронного канцлера Яна Замойського було подаровано 11 шук та 9 коропів на кухню його милості¹. Споживання риби певною мірою було зумовлене наявністю великої кількості пісних днів і постів у році.

До основних страв і м'яса часто подавали білий і житній хліб, різноманітні овочі й делікатеси (повидло, лимони, родзинки, цукор). Споживання їжі супроводжувалося питтям великої кількості вина і пива. Наприклад, у 1578 р. для святкової вечері в Сихівській корчмі було куплено 3 бочки пива². Пиво було дуже поширеним напоєм як серед простолюдинів, так і серед міської влади і шляхти. Оскільки воді не довіряли, то цей напій вживався у великій кількості. Часто міщани у власних домівках облаштовували маленькі приватні пивоварні, у яких варили пиво для особистих потреб і на продаж. Так, наприклад, було із жінкою львівського писаря Войцеха Земницького, Анною, яка за відсутності чоловіка займалася продукуванням і продажем хмільного напою³. Окрім усього іншого пиво мало й харчову вартість. За словами польського дослідника Анджея Кльондера, 1 літр міцного гданського темного пива містив майже 1600 ккал, 1 літр ячмінного пива середнього гатунку – від 400 до 800 ккал⁴. Саме тому пиво або страви з пива (наприклад, пивний суп, який готують і по сьогодні. – *Авт.*) могли становити до половини денного харчового раціону міщанина. До того ж цьому напоєві приписували лікувальні властивості. Вважали, що споживання старого хорошого пива поліпшує травлення, розігріває шлунок, запобігає утворенню каменів у нирках, усуває безсоння і сприяє хорошему вигляду обличчя⁵.

Пиво також могло бути подарунком. Львівські райці в 1583 р. на свято Пасхи подарували отцям бернардинам бочку пива і пів теляти за 4 зл 15 гр⁶. Така практика провадилася майже щороку після великих релігійних свят (Великдень і Різдво). Напій могли також дарувати з нагоди весілля. У 1582 році міські райці подарували старому міському слугі Дзісьові пів бочки пива та чверть м'яса з приводу того, що той видавав свою дочку заміж⁷. Хмільний трунок міг також бути і як спосіб оплати

¹ Центральний державний історичний архів України, м. Львів (ЦДІАЛ). Ф. 52. Оп. 2. Спр. 713, С. 107.

² ЦДІАУЛ. Ф. 52. Оп. 2. Спр. 712. С. 701.

³ Петришак, Б. (2011). «Лицар пера і каламаря» – писар міста Львова Войцех Земницький (1583–1639 pp.). Львів, 2011. С. 68.

⁴ Klonder, A., (1989). *Napoje fermentacyjne w Prusach Królewskich w XVI–XVII wieku*. Wrocław, S. 112.

⁵ *Ibidem*, s. 112–113.

⁶ ЦДІАУЛ. Ф. 52. Опис. 2. Спр. 713, С. 130.

⁷ Там само, С. 55.

⁸ Портер – особа, яка переносила важкі речі.

⁹ ЦДІАУЛ. Ф. 52. Опис. 2. Спр. 713, С. 58.

¹⁰ Гарнець – міра об'єму сипких тіл і рідин місткістю бл. 4 л (у Львові – 3, 84 л). Поділявся на чотири кварта. Див.: Капраль, М. (2007). Економічні привілеї міста Львова XV–XVIII ст.: привілеї та статuti ремісничих цехів і купецьких корпорацій. Львів, С. 757.

¹¹ Левус, Н. (2018). Представницькі видатки магістрату 1577–1583 рр. На прикладі книг щотижневих видатків м. Львова. Місто: історія, культура, суспільство. Е-журнал урбаністичних студій, №1 (5). С. 55. Режим доступу: http://resource.history.org.ua/publ/misto_2018_1__6

¹² ЦДІАУЛ. Ф. 52. Опис. 2. Спр. 713. С. 67.

¹³ ЦДІАУЛ. Ф. 52. Опис. 2. Спр. 712, с. 700 – 701.

праці. Наприклад, у 1582 році львівським пивоварам і портерам⁸ міські райці купили бочку пива за те, що ті загрибали сіно з міських лук⁹. А в 1580 році за наказом міської влади було роздано пива міським в'язням на свято Навернення апостола Павла (25 січня).

Окрім пива, яке було доступнішим і дешевшим напоєм, учасники Комісії границь споживали елітарний напій – вино. Серед вина найпопулярнішим була мальвазія – вид десертного вина, яке привозили з Греції різними шляхами. Іншим видом не менш популярного вина був алікант – іспанське вино, назва якого походить від міста Alicante. Також у Львові споживали угорські та волоські вина. Вино було елітарним напоєм Речі Посполитої, і його могли споживати шляхта, духовенство й багаті міщани. У середньому у Львові другої половини XVI ст. гарнець¹⁰ вина коштував 16–20 гр¹¹. Натомість тижнева оплата праці ката становила лише 12 грош¹².

***

Нижче наведено три фрагменти із Книги реєстрів тижневих видатків міської каси 1572–1582 рр., що мають стосунок до Комісії границь, які відбувалися в 1578, 1579 та 1581 роках. Дані фрагменти містять інформацію про їжу й пиття, які споживали комісари під час перерв у діяльності Комісії й у часі святкових вечер та обідів. Оформлення документів здійснено за всіма археографічними засадами. Переклад фрагментів максимально наближений до мови оригіналу, збережено особливості ділового стилю латинської та польської мов. Структура документа і перекладу має такий вигляд:

I. Документ.

1. Дата й місце проведення.
2. Оригінальний текст документа.

II. Переклад.

1. Текст перекладу.
  2. Примітки і коментарі
- Переклад: Назарій Левус
Коментарі: Назарій Левус

Публікація джерела

Книга видатків ЦДІАУЛ. Ф. 52 (Магістрат м. Львова). Спр. 712 (Книга реєстрів тижневих видатків міської каси 1572–1582 рр.). 1005 с.

Sabbato ante festum Nativitatis S. Joannis Bapt. (1578)¹³

Nota Granicierum Comisio a Dominicanis educta et expedita a bonis et villis eorum Zarudce et Zasków, qua attigunt fundos Civitatis Brzuchowica, aliorum i quod collateralium, ut sunt JasniiskaWroczów

... Ad quem Actum pro parte Civitath tuendum et expediendum, quoniam Martinus Milewski Procurator ex Civitate Sendomiriensis pro quo currum et equos miseramus, haberi non potuit in eius locum advenerat

Ad ipsas granicies toto usque continuatas pro victus expensis omnium qui ex parte civitatis Comissioni illi aderant, et pro nonnullorum Commissariorum tractatione iuxta specialem etaim contantionem in Regestri protocollo expositi sunt Pro panibus triticeis et siligniaceis 5 zł. 2 gr 9

Pro carnibus boninis et vitellinis – 4 zł Pro piscibus et halecibus per tridum 8 zł 26 gr Pro Aromatibus 24 zł

Pro aceto, sale, poculis vitreis 25 gr

Pro tribus vasis Cernisiae et pro mensuris a Caupponario Brzuchowiciensis suburbanorum communitatibus epropriath 7 zł 25 gr

Pro 22 ollis vini ungari 14 zł 10 gr

Pro vino Malvatico 4 zł 20 gr

Coquinae Magistro 12 gr

Avena quinque trunci etupi a sub dito D. Belzeczki de Wolezkow (Wołczków, Вовчків) 5 zł 10 gr

Et Caupponario pro sex modijs auena 1 zł 4 gr

Et Hohlowi pro goeno 10 gr

¹⁴ ЦДІАУЛ. Ф. 52. Опис. 2. Спр. 712, с. 757.

Sabbato ante Reminiscere (1579)¹⁴

It In Commisionis Granicierum Joachimi Semp termino a feria secunda ad feriam quartam continuato Magistrum D. Castelano Leop. Octo olla malm in adventus sua Magcia exceptione 5 zł. 26 gr

M. D. Capitaneo Leop. itidem. 8 oll. Mal 5 zł 26 gr

D. Capitaneo Rodlensi 6 oll Malm 4 zł

Ad prandia et ad caenas Procuratorum, sex singulis diebus pisces emebantur pro quibus et eisdem vini malmatici que distributa sub tota eorum prasentia olla 14 9 zł 10 gr

Ad Campum coempta victus necessaria ut pisces varij generis panes, aromata, olera, etidgenuscodmientavasculaquecumunovaseintegro Cerinsia e presentim ad excipiendos Mgros ptim pro ipsorum Civium refectioe pro quibus omnibus emente D. Jacobo Mieskowski expositi sunt 2 diebus 29 zł 2 ½ gr

Specialiter autem vini atque Malvatici in Campum acceptae et epotae olla 27 ½ 19 zł

Coco cibos paranti 6 gr

Ministrealibus et Nobilibus pro equis meritoriis cum contentatione 2 zł 23 gr

Actu Commissariali indecise fuito G. Joanni Boczkowski et Joanni Zapolski pro curis eorum et consultationibus dati sunt 60 zł

Vectori cum equis meritoriis D. Zapolski ad Ustkowice reducenti 1 zł 18 gr

¹⁵ Там само, с. 968–971.

Alteri Vectori qui D. Boczkowski vini dolium ab eo emptum, in Stare Siolo ut petebat denehebat equis meritorijs 1 zł 18 gr

Sabbato pridie S. Hedvigis 1581¹⁵

Nota Ad Actus duos Commisariales Granicierum Ad instantiam Generosi Joachimi Semp a villa Zimnawoda pro feria secunda et ad instantiam Religiosorum Franciscanorum pro feria tertia a villis Czeski et Kozielniki

Naprzód Gdij Panowie przed Comissią zaijazdy w lesich objezdzali przeglądajęcz kopce i znaki graniczne s Panem Boczkowskim na potrzebij przez Ludwika slugę skupowane 2 zł 25 gr;

P. Sffossowskiemu przed thijmiz graniczami na strawie v P. Pawla Scijrbicza mieszkającego 4 zł 10 gr;

P. Boczkowskiemu na obiady j na wieczerze czo skupował Pawel odzwirnij strawnego 3 zł 11 gr 9;

P. Milewskiemu Procuratorowi s Sendomirza gdij za pissaniem nassym do tich granicznych actow przijiechal na gospodę do P. Pawla Sczijrbicza strawnego tjljo wijdatku przez tjdzien 6 zł 22 gr 9;

Ich moszcziom P. Starzechowskiemu Podkomorzemu P. Swirskiemu Poborczi P. Dziarskowi Dworzaniowi krola jego m. ij P. Bialkowskoemu Pissarzowi Grodskiemu na tich Commisiach będącizjm rozdano wssustkim 4 thijm personam Malmaziej wina ij ryb 11 zł 4 gr 9

Na tez granicze wziętho dwie Beczke Piwa ijednę v Pani Sophiej Wiltowej a drugą v Bartossa Strachowicza obiedwie za 4 zł

Dwie czwieri mięssa za 1 zł 18 gr

Kur pięczioro 10 gr

Chleba i zemel? za 18 gr

Do Apteki P. Matiassowej za korzenia za oliwę ij za trziz swiece lane 3 zł 2 gr

Na garncze na sklenicze i na sol 16 gr

Tego dnia kiedy bijla P. Sempowa Comissia wponiedzialek sprawiona ijest wieczerza w ijzbie Ratusnej na wssijstkie Pannij Procuratorow dla namow pilnijch kolo tych granicz skonczenia a to za podaniem jego m. P. Woiewodij Podolskiego okolo zgody wijdatku ma wssijstkie potrzeby strawne przez Stanislawo Pissarza skupowane 6 zł 10 gr

Na zajutrz we Wthorek gdij Franciscanom Comissia niedosla od Lanow Mieszkich ij od gruntow Sichowskich czestowali ich mij w Sichowskiej karczmie jego m. P. Starostę z urzednikami i slugami wssytkimi jego m. takrze ij

Jego m. P. Dziarska na ten czas od krola jego M. posla do Turek ij drugich Panow tamze przij ich m. będącizjch za wijdatkiem P. Jakuba Mieskowskiego kthorzij naprzod kupil v Jana Bigosa 4 czwieri mięsa za 6 zł

Za 2 czeliath P. Waisowi 2 zł 16 gr

Za 2 beczce piwa 4 zł

МІСТО: ІСТОРІЯ, КУЛЬТУРА, СУСПІЛЬСТВО

Za oczet 10 gr
Za limonie Pani Hanlowej 12 gr
Za rzany i za biały chleb 2 zł 15 gr
Za korzenia za rozinki za cukier i za inne potrzebij do przijpraw 4 zł 22 gr
Za powidla 4 tablice Pani Marcinowej zlotniczce 20 gr
Za garnce male i wielkie ij za sklenicze 1 zł 12 gr
Za owocze 12 gr
Na swicze 6 gr
Do teijze tam ucztij wzięto spiwnicij Fridricha Gallusa 35 ½ garnczow wina po gr 16 garniecz ieden czo czyni in summa 18 zł 28 gr
I szesć garnczij Alecantu od P. Jendrzeija 4 zł 24 gr
Za pulbarylki za drzewo Bednarzowi 10 gr
Stelmasce czo tam w Sichowie przij kucharzach ijesc czijnic pomagala 15 gr
A dwom kucharzom czo tijz iesc warzyli 6 gr
I chlopu jednemu przij nich 1 gr
Osobno Fridrich Gallusowi do jego piwnicij zaplaczono piczie wina 45 garnczij po g 16 ktore brano do gospod Paniom Procuratorom i do ucztij w Rathussu czo in summa czijni 24 zł
Przij dziękowaniu P. Milewskiemu za przijjazd ij za prace ij za podane statecne consiliaijednając go sobie na pothijm dla takich granicznijch Actow, za Contentacją ij na ijego wijdatki czo thu jadąc ij stąd odijezdzając strawil dano 100 zł
I dwa zbanki Tureczkie jemuz kupione 1 zł 18 gr
Na wyiezdzie jego na ucztę picia wzięto za 2 zł 24 gr
Mackowi Czarnemu Furmanowi od trzech koni czo P. Milowskiego odwozil az do Belza 3 zł
P. Boczkowskiemu za jego pracą ij za obijazdy wssytkich granicz dano 56 zł
Woznijm dwom Michalowi Oraczowi ij drugiemu z Zaskowa od Dominicanow takrze slachciczom trzem Hermanowskiemu Golaskiemu Okolskiemu ij s konmi dla nich najjemnymi 2 zł 27 gr
Starczom granicz wijdonijm 7 gr
Za pisaniem P. Pisarza Ziemskiego Lubelskiego accomodując sie jego m. dla spraw Tribunalnych przez P. Milewskiego poslanij mu iest kobiercz od Lukassa Ormenina kupiony bijaly za 12 zł
A za plutno na obssycie tegoz kobiercza 3 gr
Temuz P. Pissarzowi pulbarylij malmaziej ij z drzewem 8 zł 3 gr
Na drugę P. Milewskiemu naliano fiasse malmaziej i dano kthemu sto limoniej czo oboije kostuije 4 zł 23 gr
Summa tego wydatku wssytkiego pod Commisiami obiema czyni 300 zł 11 gr 9

¹⁶ Свято народження Іоанна Хрестителя – 24 червня.

¹⁷ Зарудці – сучасне село у Жовківському районі Львівської області. У 1402 році Бенько з Жабокрук записує своє село на користь львівського ордену домініканців з умовою, що останні будуть справляти по кілька служб на тиждень за здоров'я його сім'ї. У 1559 році Сигізмунд Август підтверджує надання Бенька домініканця. Див.: Zarudce. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. (1895). Т. XIV: Worowo – Żyżyn. Warszawa, S. 425.

¹⁸ Зашків – сучасне село у Жовківському районі Львівської області. У 1377 році Владислав Опольський надає львівському ордену домініканців у володіння села Кротошин, Косьцеюв чотири двори у селі Межвіце і в тому числі село Зашків. Див.: Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardynskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Alexandra hr. Stadnickiego. Wyd. Staniem Gilicyjskiego Wydziału Krajowego. (1870), Т. 2, S. 11. У 1397 році Владислав Ягайло переносить власність львівських домініканців на магдебурзьке право. У 1575 році домініканці платили податки з села Зашків від 4 ланів, з млина пів копи, корчма давала фестона. Див.: Zashków (1), wś, pow. Lwowski. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, (1902). Warszawa, Т. XV, cz. 2: Januszpol – Wola Justowska, S. 715.

¹⁹ Ясницька – сучасне село в Яворівському районі Львівської області. У 1565 році входили до львівського староства. Мешканці цієї території здавна мали повинність виїжджати в «часі тривоги» на сторожу татарського, волоського, угорського кордонів; за наказом львівського старости мали їздити з ним на лови Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, (1902), Warszawa, Т. XV, cz. 2: Januszpol – Wola Justowska, S. 11.

²⁰ Вороців (Wroców) – сучасне село в Яворівському районі Львівської області. У 1565 році село входило до львівського староства. У селі була корчма, від якої платили податок 16 злотих і два камені лою. Ліс при селі перед 1565 р. був переданий у власність львівському архієпископу Павлові Тарло. Див.: Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, (1902). Warszawa, Т. XV, cz. 2: Januszpol – Wola Justowska, s. 703–704.

²¹ Колода – міра сипучих тіл різного об'єму залежно від місцевості; львівська колода дорівнювала 532 фунтам або 8 півмаркам. Див.: Капраль, М. (2007). Економічні привілеї міста Львова XV–XVIII ст. ... Львів, С. 757.

²² Reminiscere – друга неділя Великого посту; середа після першої неділі Великого посту. Див.: Wierzbowski, Т., (1926). Vadamecum. Podręcznik dla studjów archiwalnych. Lwów, 1926, S. 40.

Переклад джерела

Субота перед святом Народження Іоанна Хрестителя¹⁶ 1578

Запис Комісії границь між Домініканцями провадженої й висланої між добрами та селами їхніми Зарудці¹⁷ і Зашків¹⁸, які прилягають до ґрунтів мешканців Брюхович, інших сусідніх, що є Ясницька¹⁹, Вороців²⁰. Оскільки Мартин Мілевський, прокуратор із міста Сандомира, по якого ми послали віз та коней, не зміг бути присутнім, то замість нього для забезпечення і проведення цього акту прибув...

І до цих границь протягом чотирьох днів від середи до суботи, які до цього моменту тривали на покорм усіх, одних, які були з частини міщан призначені та інших комісарів у реєстрі протоколу з цієї причини внесено є: За хліб пшеничний 5 зл 2 гр

За хороше м'ясо і телятину 4 зл

За рибу й оселедці протягом трьох днів 8 зл 26 гр

За приправи 24 гр

За оцет, сіль та скляні кубки для пиття 25 гр

За три бочки пива і за начиння в приміській корчмі в Брюховичах 7 зл 25 гр

За 22 гарнці угорського вина 14 зл 10 гр

За вино мальвазію 4 зл 20 гр

Кухарю 12 гр

П'ять колод²¹ вівса, якого дали доктору Бельжецькому з Вовчкова 5 зл 10 гр

І до корчми за шість колод вівса 1 зл. 4 гр

І Гогульові за сіно 10 гр

²³ Йоаким Семп (JoachimSepSzarzyński) – львівський підстолий у 1569–1582 р., перед тим обіймав посаду земського комірника львівських границь і меж. Див.: *Urządnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka)*. Spisy, (1987). Oprac. Kazimierz Przbo. Wrocław, S. 129. Його сином був відомий польський поет на переломі епох ренесансу і бароко Миколай Семп Шажинський // *Ćwik, W.*, (1907). *Mikołaj Sep Szarzyński. Żywot i dzieła*. W: *Pamiętnik literacki.*, T. 9, s. 279–309.

²⁴ Посаду львівського каштеляна в 1554–1584 обіймав Станіслав Гербурт. Див.: *Urządnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka)*. Spisy, (1987). Oprac. Kazimierz Przboś. Wrocław, S. 117.

²⁵ Посаду львівського старости в 1570–1593 рр. обіймав Миколай Гербурт. Див.: *Urządnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka)*. Spisy, (1987). Oprac. Kazimierz Przboś. Wrocław, S. 152.

²⁶ Свято святої Ядвіги, покровительки Польського королівства, припадало на 15 жовтня. Див.: *Wierzbowski, T.*, (1926). *Vadamecum. Podręcznik dla studjów archiwalnych*. Lwów, S. 23.

²⁷ Чишки (Czyżki) – сучасне село в пустомитівському районі львівської області. У 1456 р. львівський хорунжий Юрій Струмило з Димошина записав монахам францисканцям у Львові своє село Чишки із солтиством і монастирем. Див.: *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, (1886). T. VII: *Netrebka – Perepiat*, Warszawa, S. 277.

²⁸ Ян Свошовський – в 1588 львівський земський писар, перед тим обіймав посаду львівського гродського писаря. Див.: *Urządnicy województwa ruskiego XIV – XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka)*. Spisy, (1987). Oprac. Kazimierz Przboś. Wrocław, S. 126.

²⁹ Павло Щербич – львівський судовий писар (1577–1580) і синдик (1580–1583), друкар і перекладач магдебурзького права. Зокрема, в 1581 р. на власний кошт видає у Львові два тексти магдебурзького права «*Jus Municipale*» та «*Speculum Saxonium*».

Субота перед другою неділею Великого посту 1579²²

На Комісію границь в Йоакима Семпа²³, яка тривала не перериваючись від понеділка до середи, каштеляну львівському²⁴ дано 8 гарнців мальвазії 5 зл 26 гр

У той же спосіб львівському старості²⁵ 8 гарнців мальвазії 5 зл 26 гр

На обіди і вечері прокураторам протягом шести днів кожного дня купувати рибу і також мальвазію, яку розлито в 14 гарнців за їх присутність і безпосереднє втручання у справу 9 зл 10 гр

На поле було куплено разом для поживи різноманітної риби, хліба, прянощів, овочів, приправ, мале начиння з однією вазою. За це все протягом 2 днів Якобові Мешковському дано 29 зл 2 ½ гр

Спеціально також за 27 ½ гарнців мальвазії, принесених на поле і випитих до дна 19 зл

Кухарю за приготування їжі 6 гр

На проживання шляхетних сановників і слуг, які приїхали на комісію границь 2 зл 23 гр

За складання фінальних актів Комісії Йоану Бочковському і Йоану Запольському за їхнє клопотання, поради і консультацію 60 зл

Візникові за його проживання і довіз Йоана Запольського до Ушковичів (Ustkowice) 1 зл 18 гр

Іншому візникові, який Йоана Бочковського відвозив разом із бочкою вина, яке той купив у Старе Село, за проживання і довіз 1 зл 18 гр

Субота в переддень свята Св. Ядвіги 1581²⁶

Запис на два акти Комісії границь: за клопотанням Йоакима Семпа із села Зимня Вода – на понеділок, і за клопотанням ченців францисканців із сіл Чишків²⁷ і Козельники – на вівторок.

Наперед, коли пани райці перед комісією заїзди в лісах об'їжджали, переглядаючи копці і межові знаки з паном Бочковським, на потреби, які Людвіг слуга скуповував 2 зл

Пану Свошовському²⁸ перед тими Границями на страви, коли в Павла Щербича²⁹ мешкав, 4 зл 10 гр

Пану Бочковському на обіди й на вечері, що купував Павло Одвірний, 3 зл 11 гр

Пану Мілевському прокураторові із Сандомира за нашим проханням і листами, коли приїхав на господу Павла Щербича, дали на страви на тиждень 6 зл 22 гр

³⁰ Станіслав Стажеховський (пол. Stanisław Starchowski) – львівський підкоморій в 1576–1582 рр. Див.: Urzędnicy województwa ruskiego XIV–XVIII wieku (ziemie halicka, lwowska, przemyska, sanocka). Spisy, (1987). Oprac. Kazimierz Przboś. Wrocław, S. 130.

³¹ Посаду подільського воєводи в 1569–1585 рр. обіймав Миколай Мелецький. Див.: Kowalska, H. (1975). Mielecki Mikołaj. Gryf (zm. 1585). Polski Słownik Biograficzny. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdansk, T. XX/4, Z. 87, s. 759–765.

³² Станіслав Ансерін – львівський міський писар у 1572–1585 рр., від 1584 по 1586 рік обіймав посаду лавника, а в 1586–1620 – посаду львівського райці. Див.: Karpiak, M., (2008) Urzędnicy miasta Lwowa w XIII–XVIII wieku. Toruń, S. 110–123, 215, 341.

³³ Щоб краще розуміти про кількість спожитого вина, варто нагадати, що львівський гарнець в об'ємі становив 3,84 л. Тобто в даному разі було куплено і спожито 136 л вина.

Їх милості пану Стажеховському³⁰ підкоморію, пану Свірському поборцю, панові Джершкови придворному його милості короля, панові Бялковському писареві гродському усім присутнім на тих комісіях, роздано тим чотирьом персонам мальвазії й риб 11 зл 9 гр

На ті ж границі взято дві бочки пива – одну в пані Софії Вільтової, а іншу – в Бартоша Страховіча, обидві за 2 зл

Дві чверті м'яса за 1 зл 18 гр

П'ятеро курей 10 гр

Хліба 18 гр

До аптеки пані Матіашової за коріння, за олію і за три ляні свічки 3 зл 2 гр

На гарнці, склянки і на сіль 16 гр

Того дня, коли була пана Семпова Комісія в понеділок, приготована вечеря в помешканні Ратуші (львівської. – Авт.) для всіх панів прокураторів для пильних намов для закінчення тих границь, а то за поданням його милості пана воєводи подільського³¹ щодо полагодження, видатку на всі потреби, на харчі та інші речі, які Станіслав писар³² скуповував, 6 зл 10 гр;

Наступного дня у вівторок, коли францисканцям комісія не дійшла від міських ланів і від сихівських ґрунтів, частували їх ми (райці. – Авт.) у Сихівській корчмі: його милість пана старосту з урядниками й усіма слугами його милості, і також його милість пана Джершка на той час від короля його милості посла до турків та інших панів там ж, які були при них за видатком пана Якуба Месковського, який наперед купив у Яна Бігоса 4 чверті м'яса за 6 зл

За 2 телят п. Вайсові 2 зл. 16 гр

За 2 бочки пива 4 зл

За оцет 10 гр

За лимони пані Торгівці 12 гр

За житній і за білий хліб 2 зл 15 гр

За коріння за родзинки за цукор і за інші потреби до приправ 4 зл. 22 гр

За повидла 4 таблиці пані Мартиновій золотарці 20 гр

За глечики малі і великі і за склянки 1 зл. 12 гр

За овочі 12 гр

На свічки 6 гр

Також до тієї учти взято з пивниці Фрідріха Галуся 35 ½ гарнців вина³³ по 16 грош гарнець один, що коштувало 18 зл 28 гр

І шість гарнців алеканту від П. Анджея 4 зл 24 гр

За пів барила бондареві за дерево 10 гр

Стельмашці, що там в Сихові при кухарях їсти помагала готувати 15 гр

Місто: ІСТОРІЯ, КУЛЬТУРА, СУСПІЛЬСТВО

А двом кухарям, що варили їсти 6 гр
І чоловікові одному при них 1 гр
Осібно Фрідріху Галусьові до його пивниці заплачено за пиття вина 45 гарнців по 16 гр, яке брано до дому панів прокураторів і до учти в Ратуші 24 зл
При подяці пану Мілевському за його приїзд, працю і правничі поради для таких граничних актів, за оплату праці і на його видатки, що тут їдучи і звідси від'їжджаючи витратив 100 зл
І два дзбанки турецькі йому ж куплені 1 зл 18 гр
На виїзд його на учту, пиття взято за 2 зл 24 гр
Майхові Чороному фурманові від трьох коней, що п. Міловського відвозив аж до Белза 3 зл
П. Бочковському за його працю і за об'їзди всіх границь дано 56 зл
Возним двом Міхалові Орачові і другому з Жашкова від домініканців, також трьом шляхтичам Германовському, Голаському, Окольському і з кінями для них найнятими 2 зл. 27 гр
За писанням пана писаря земського люблінського подання його милості для справ трибунальних через пана Мілевського посланий йому білий коверець від Лукаша Вірменина, куплений за 12 зл
А за полотно на обшиття того коверця 3 гр
Тому ж пану писареві пів барила мальвазії з деревом 8 зл 3 гр
На дорогу п. Мілевського налито фляшку мальвазії і дано до того сто лимонів, що разом коштувало 4 зл 23 гр
Сума того видатку всього під Комісією становить 300 зл 11 гр

Nazarii Levus

MEALS OF THE BOUNDARIES COMMISSION IN LVIV (1578, 1579, 1581) ON THE EXAMPLE OF A SOURCE - THREE FRAGMENTS FROM THE LVIV WEEKLY-EXPENDITURES BOOKS. TRANSLATION. COMMENTS

In the second half of the 16th century in Lviv were conducted meeting of the Border Commission. The Commission resolved the controversial questions related to the land issue and ordering its boundaries. During its implementation, city delegates and commissioners often stopped for rest and lunch. Meat, fish, bread, various spices and wine were accompanied participants of the Borders Commission during joint meetings, whether at the City Hall or outside it. This and other information is vividly illustrated by a source such as the Lviv weekly-expenditures book for 1572–1582. This source has big information potential. In the Lviv weekly-expenditures books you can find information about the activities of the city authorities (councils and benches of the city of Lviv); the accomplishment of functions

by city officials (such as the executioner); routine affairs in the city, etc. This publication provides three fragments of the source of the Boundary Commission meeting for 1578, 1579, 1581.

The Boundary Commission of 1578 was held on the eve of the Birthday of John the Baptist (June 24) and lasted from June 20 to June 23, 1578. The source does not provide specific details of the dispute, but it can be assumed that a soil dispute arose between a monastic order of Lviv Dominicans and Bryukhovychi peasants. During the joint lunches and dinners in the suburban tavern in Bryukhovychi, for four days, the commissioners drank three barrels of beer, 22 jugs (85 liters) of Hungarian wine, consumed veal; fish and herrings (most likely eaten on Friday June 22); bread and other dishes cooked for them.

In 1579, the Commission resolved the disputed issues between the city and Lviv's *podstoli*, Joakim Samp. During its meeting on the second Sunday of Lent in 1579, were present Lviv's castellans Stanislav Herburth and Lviv starosta Mykola Herburth. Each of them was presented with 8 jugs of Malvasia for greetings. To feed the delegates were purchased variety of fish, bread, spices, vegetables, condiments and 27 jugs of Malvasia. It is interesting that the Commissioners did not consume meat under the Border Commission because it took place during Lent.

The Borders Commission, in October 1581, was also involved in resolving the dispute between Joachim Samp and the community of Lviv. The meetings of the Commission were followed by lavish dinners. In particular, to the borders that were checked was bought 2 barrels of beer, two-quarters of meat, 5 chickens, bread, various roots. On Tuesday, October 13, 1581, all the commissioners and guests, including Mykola Herburt, the Lviv starosta and Mykola Meletsky, the Podolsk voivode, and all their servants were gratulated in Sikhiv Korchma. For festive supper was bought two calves, four quarters of meat, 2 barrels of beer, rye and white bread, vegetables, lemons, raisins, sugar, 4 vessels of jam, 35 ½ jugs of wine and 6 jugs of alicakantu.

Keywords: food studies, Lviv, source publishing, 16 century.